

CZU: 372.891:371.388

DOI: 10.46727/c.v2.18-19-03-2023.p14-18

ROLUL ACTIVITĂȚILOR PRACTICE ÎN CREȘTEREA RANDAMENTULUI ÎNVĂȚĂRII GEOGRAFIEI

THE ROLE OF PRACTICAL ACTIVITIES IN CROWTH THE PERFORMANCE OF LEARNING GEOGRAPHY

Alexandra Pătrașcu, prof. geografie
C.N. „Al. Odobescu”, Pitești, România
drd. UPS „Ion Creangă”, Chișinău, anul IV

Alexandra Pătrașcu, professor of geography
C.N. „Al. Odobescu”, Pitești, România
drd. UPS „Ion Creangă”, Chișinău, year IV
ORCID: 0000-0002-3969-9379
alexandraa.patrascu@gmail.com

Abstract: *Geography, as a science, arose from the practical need of humans to observe, to know, to understand the natural phenomena and processes existing on the surface of the earth's crust aiming at the interactions and relationships between the Earth's geospheres. The transition from theoretical knowledge to the formation of skills specific to geography, to the formation of profound skills and abilities useful for everyday life can be achieved through practical and applied activities that can take place either in school, during geography classes or outside or extracurricular, in the natural environment. Through practical work, the efficiency of learning geography increases and is fixed, the theoretical knowledge from the past or the new ones is consolidated. Given their instructive-educational importance in current education, the fact that students are confronted with everyday realities increases the need to use practical and applied activities in education, especially in the discipline of geography. The efficient teaching of geography is related to the way of organizing the educational process by each teacher, to the realization of a connection between the component elements of this process, more concretely of: objectives, content, methods, teaching means, didactic strategy, students' activity and appreciation of results.*

Key-words: *geography, learning, practical-applied activities.*

Introducere

Geografia este o disciplină de bază în școală deoarece contribuie din plin la educarea copiilor, la formarea acestora pentru viața de adult. Fiind un obiect de studiu cu tradiție îndelungată în liceu, geografia, a contribuit într-o măsură mare la creșterea eficienței învățământului și a nivelului de pregătire generală a liceenilor [8]. De cele mai multe ori geografia este asociată călătoriilor, din evul mediu până în epoca modernă viza „descoperirile geografice” [9, p. 19] descrierea diferitelor țări, regiuni, peisaje, locuri și oameni, în ansamblu, de altfel este văzută ca o disciplină care descrie ceea ce se observă. La o simplă căutare pe Wikipedia o găsim definită ca “o disciplină atotcuprinzătoare care caută o înțelegere a Pământului și a tuturor aspectelor umane și naturale - nu doar unde sunt obiectele, ci și cum s-au schimbat și au apărut” [13].

De la apariția ei și până în prezent, această disciplină de studiu, a avut o origine duală, cu preocupări în științele naturii și în științele sociale, deoarece de-a lungul evoluției sale a tratat numeroase aspecte de cartografie (realizând hărți la diverse scări), de relief, populație, peisaje naturale, regiuni, mediul natural etc., iar în ultimul timp accentul cade pe studiul schimbărilor climatice, a modificării peisajelor, pe elemente de geopolitică, pe dezvoltarea durabilă, globalizare și antropizarea planetei. De asemenea, geografia nu vizează studierea tuturor elementelor, componentelor realității concrete, a mediului înconjurător, deoarece acest lucru este realizat de către

mai toate științele, la un loc. Ea, așa cum îi este și tradiția, nu se concentrează doar pe latura naturală sau pe cea umană a realității obiective, ci „conform caracterului său interacțional” [9. p. 50], studiază ceea ce există între mediul terestru și societate.

Toate acestea, la nivel general, arată rolul pe care îl are acest obiect de studiu în sistemul educațional, adică măsura, ponderea, resursele și disponibilitățile foarte largi în educarea, instruirea și formarea elevilor, potențialul pe care îl are în satisfacerea scopurilor generale ale învățământului actual. Astfel, geografia are menirea, împreună cu celelalte obiecte de studiu, la formarea concepției științifice a elevilor, la pregătirea acestora pentru viață, așa cum reiese din programele și manualele de geografie pentru clasele IX-XII, dar și datorită unui volum mare de cunoștințe acumulate în gimnaziu la care se adaugă diversitatea și bogăția noilor cunoștințe.

În urma *învățării* geografiei nu se acumulează doar cunoștințe, informații, se formează sentimentele, un anumit mod de gândire, este antrenată voința, gândirea, se creează astfel personalitatea elevului în general. De altfel, există două tipuri de învățare [14]:

- neorganizată care se produce în mediul familial, în grupurile de joacă, în cadrul diferitelor activități din timpul liber și se realizează spontan fiind numită și învățare socială, cu efect puternic în formarea valorilor și al sentimentelor;
- organizată, planificată, mai concret etapizată, care are loc în cadrul unităților școlare, stagiilor de instruire sau calificare cu efecte profunde în însușirii de noi cunoștințe, în dezvoltarea capacității intelectuale a individului.

Învățarea este definită ca „un proces complex care antrenează personalitate elevului, zestrea lui genetică, motivația ca și nivelul proceselor intelectuale. Ea implică interacțiunea factorilor cognitivi și noncognitivi” [13].

Activitățile practice au o contribuție însemnată în educarea și formarea elevilor, îndeosebi a elevilor liceeni, dar și în orientarea profesională a lor, de aceea este necesar ca aceste activități să-și găsească o reflectare mai profundă în sistemul de învățământ, la nivel general și în special la geografie. Astăzi, educația urmărește dezvoltarea, perfecționarea învățământului ca și formarea, dezvoltarea competențelor, iar școlii îi revine sarcina să antreneze elevii tot mai mult în activități cu caracter practic care să ușureze orientarea profesională a elevilor în funcție de aspirațiile și aptitudinile acestora, dar și în funcție de cerințele pieței privind pregătirea forței de muncă. Astfel, prin intermediul geografiei, în liceu, se pot realiza numeroase activități care să vină în sprijinul acestora: „formarea unor deprinderi practice utile în orice activitate productivă, desenarea unor planuri, studierea mediului înconjurător, înțelegerea influenței umane asupra mediului natural, cunoașterea unor orașe” [8, p. 26]

Un aspect semnificativ al procesului educațional îl reprezintă modul de formare al priceperilor și deprinderilor, astfel încât accentul să se pună pe activitățile practice, iar centru de greutate al activităților să se mute de la profesor la elev, dar și de la învățarea preponderent teoretică la cea prin activități practice concrete cum sunt: observația empirică și științifică a fenomenelor, realizarea unor grafice, schițe de hartă, diverse desene etc. care cresc interesul și eficiența pentru învățarea geografiei comparând cu acumularea verbală a unor cunoștințe. Elevul trebuie să învețe acționând, exersând și aplicând ca de exemplu prin realizarea unor diagrame, desene la majoritatea fenomenelor noi studiate. Important, în acest sens, sunt lecțiile organizate în cadrul laboratorului, cabinetului de geografie unde cu mijloace simple poate fi analizat mediul ambiant, înconjurător, astfel elevului i se deschid perspective de integrare în cercetare și chiar activitatea profesională viitoare.

Geografia, prin conținutul său, oferă numeroase cunoștințe, date referitoare la interacțiunea complexă dintre natură și societatea umană la nivel mondial, cu numărul foarte mare de aspecte pe care le implică această interacțiune, toate acestea reprezentând laturi ale practicii umane actuale. De altfel, în geografie, lecția însăși implică și aspecte aplicative care conduc spre formarea unor deprinderi practice utile, de exersare a unor deprinderi psihomotorii cum sunt: realizarea unor măsurători, hărți, schițe, analize, observații, orientări.

La acestea se adaugă activitățile extrașcolare (cercetarea unor fenomene reale din orizontul local, cercetarea mediului înconjurător prin vizite, excursii, tabere etc.) cu rol semnificativ în formarea și întărirea unor priceperi, deprinderi plus trecerea de la cunoștințele teoretice la cele practice și invers în analiza realității înconjurătoare. Totodată aspecte importante ale practicii umane sunt și cele legate de cunoașterea și înțelegerea echilibrelor și dezechilibrelor naturale tot mai frecvente, eroziunea accelerată a solurilor, cunoașterea fenomenelor meteorologice, problema apei la nivel planetar, importanța resurselor marine, organizarea spațiului etc. Profesorii de geografie pot antrena elevii în realizarea unor teme, referate sau proiecte concrete, actuale, pe probleme aplicative cu scopul cunoașterii orizontului local (zone inundabile și inundate, zone cu grad mai ridicat de poluare, descoperirea terenurilor degradate și a celor defrișate, concentrări ale populației).

Toate acestea conturează unele direcții de cercetare și evidențiază caracterul puternic aplicativ al geografiei ca știință școlară, pe deoparte, iar pe de altă parte necesitatea realizării importanței activităților practice aplicative în sistemul educațional actual, în vederea creșterii eficienței generale a geografiei școlare îndeosebi în liceu.

Sub acest aspect, în cadrul unor aplicații practice, sunt vizate următoarele obiective [8, p. 49]:

- Extinderea orizontului de cunoaștere al elevilor, inclusiv a celui profesional;
- Formarea și dezvoltarea unor priceperi, deprinderi, tehnici practice de lucru, competențe specifice;
- Realizarea de activități practice în cabinetul de geografie, dar și în teren cu scopul completării părții teoretice a învățării;
- Cercetarea științifică a fenomenelor și proceselor naturale și antropice;
- Analizarea și studierea geografică a mediului din orizontul apropiat, chiar găsirea unor soluții practice pentru recrearea echilibrului natural, acolo unde este cazul etc.

Așa cum am menționat, aplicațiile practice pot avea loc la lecție, în ora de geografie (în clasă sau în cadrul cabinetului de geografie) sub formă de probleme, exerciții, teme, portofolii realizate în grup sau de către fiecare elev în parte, având sarcina de a rezolva probleme noi prin aplicarea cunoștințelor acumulate în lecțiile trecute la orele de geografie și îmbinate cu cele de la alte discipline de studiu.

Cele mai des utilizate activități practice cu caracter aplicativ sunt legate de:

- analizarea și interpretarea hărților climatice prin identificarea zonelor cu precipitații scăzute, astfel încât pot fi conturate arealele agricole care necesită irigații;
- realizarea unor hărți regionale, a unor diagrame privind concentrarea populației și a așezărilor umane vizând depopularea sau creșterea populației din regiunea respective, cu impact direct asupra activităților economice, referitor la forța de muncă în viitor;
- realizarea unor grafice privitor la debitul râurilor sau la utilizarea terenurilor agricole etc.

De asemenea, aplicațiile practice pot avea loc și în teren prin cercetarea geografică a orizontului apropiat unde poate fi învățată geografia și unde se pot sintetiza majoritatea deprinderilor practice

dobândite de elevi. De exemplu aspecte extrem de discutate și la nivel planetar, respectiv cele legate de:

- poluarea, astfel elevii pot identifica sursele de poluare prezente în orizontul local și pot stabili legătura existentă între poluare și factorii fizico-geografici (distanța față de sursă, deversările poluanților legate de factorii hidrologici, meteorologii, de elementele vegetale și faunistice, de formele de relief);
- degradarea terenurilor, tot din orizontul apropiat, având ca rezultat eroziunea solurilor prin degradarea chimică și fizică a acestora;
- fenomene geodemografice legate de migrarea populației, structura acesteia privind populația locală.

Având în vedere un singur aspect dintre cele menționate mai sus, se recomandă elevilor întocmirea unei hărți (care să permită formarea unor imagini de ansamblu a surselor de poluare), realizarea unor diagrame privind eroziunea solurilor dar și formarea unor concluzii cu scopul luării concrete a unor măsuri necesare diminuării gradului de poluare sau degradarea terenurilor. Reiese că "activitățile practice sunt acele activități mai restrânse sau mai largi, desfășurate în clasă și în exteriorul clasei, prin care elevii, cu ajutorul profesorului, aplică în practică cunoștințele primite, în scopul consolidării lor și formării de priceperi și deprinderi" [12. p. 3].

Concluzii: Este destul de dificil ca un elev să-și formeze deprinderi, priceperi, cunoștințe profunde despre diverse obiecte, fenomene, procese naturale și antropice, desigur să le înțeleagă, dacă nu vor fi verificate și consolidate prin activități practice. Totodată, prin repetarea lor, activitățile practice utilizate în predarea geografiei școlare conduc la dezvoltarea observației și accentuează dorința de cercetare științifică poate chiar pe viitor. De asemenea, realizarea unor astfel de activități necesită o atenție sporită, activă, sistematică față de fenomenul studiat și astfel elevul ia contact direct cu problema la care face referire antrenând o activitate motorie, intelectuală prin observații, comparații, asemănări sau deosebiri.

Bibliografie:

1. CODREANU, I.; ROȘCOVAN, S.; AXÎNTI, S. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta liceală. Chisinau. Proces-verbal nr.12 din 5 noiembrie 2010. Aprobabil prin ordinul nr. 810 din 9 noiembrie 2010 al ministrului educației. pag.17.
2. CRISTEA, S. *Conceptul pedagogic de competență*. În: Revista Didactic PRO, nr. 65, aprilie 2011, pp 54-56. ISSN 1810-6455.
3. DULAMĂ, M. E. *Didactica axată pe competențe - Teorie și aplicații*, Ediția 2. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2011, p. 237. ISBN 978-973-595-330-0
4. DULAMĂ, M. E. *Fundamente despre competențe- Teorie și aplicații*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană 2010, total-435p, ISBN 978-973-595-226-6
5. GUȚU, V. *Logica și structura activității de învățare*. În revista Revista de Teorie și Practică Educațională DIDACTICA PRO, nr.5-6 , pag 21-22, 2013.ISSN 1810-6455
6. ILINCA, N. *Didactica geografiei-pentru cadrele didactice din învățământul gimnazial și liceal*. București: Ed. CD PRESS, 2015. 209 p. ISBN 978-606-528-291-9
7. ILINCA, N.; MÂNDRUȚ, O. *Elemente de didactică aplicată a geografiei*. București: C. D. Press, 2006. p. 288 ISBN (10) 973-7989-50-3; ISBN (13) 973-7989-50-5.
8. MÂNDRUȚ, O.; UNGUREANU, V.; MIERLĂ I. *Metodica predării geografiei la clasele IX-XII*. București: Didactică și Pedagogică,1982. p. 85.

9. MÂNDRUȚ, O. *Elemente de epistemologie a geografiei*. Arad: „Vasile Goldiș” University Press Arad, 2012. 151 p.
10. RADU, I. T. *Teorie și practică în evaluarea eficienței învățământului*. București: Didactică și Pedagogică, 1981. p.112.
11. STANCU, V. I. *Geografia orizontului local. Dimensiune importantă a formării competențelor la elevii de liceu*. În: Revista ”New Projects”, nr.7, editată de Asociația New Projects, 2017. pp. 30-36 ISSN 2065-7781. [vizitat 15.04.2021]. Disponibil: www.newprojects.org 45 p
12. VULCU, B.; VULCU, L. *Aplicații practice la geografie*. București: Didactică și Pedagogică, 1967. 152 p.
13. [citat 11.11.2021]. Disponibil: <https://search.yahoo.com/search?fr=mcafee&type=E210US91105G0&p=wikipedia>
14. [citat 15.11.2021]. Disponibil: <https://www.scrigroup.com/didactica-pedagogie/Definitii-ale-invatarii22276.php>